

Opinnäytetyö (AMK)

Sosionomi

2025

Kristiina Parhiala

Unipolku-menetelmä

– 3–5-vuotiaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa



Opinnäytetyö (AMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Sosionomi

2025 | 38 sivua

Kristiina Parhiala

Unipolku-menetelmä

- 3–5-vuotiaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

Toiminnan suunnittelu, toteutus, arviointi ja havainnointi ovat keskeisiä toimintoja varhaiskasvatuksen arjessa. Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli kehittää yhteinen toimintamenetelmä ja tuoda selkeät materiaalit käytäntöön yhdessä muun työyhteisön kanssa työyksikköömme.

Aihe oli työyksiköllemme erittäin ajankohtainen ja tarpeellinen, se nousi heti sopivaksi kehittämistyön aiheeksi. Yksikössämme oli havaittu tarve yhteiselle toimintamenetelmälle ja materiaalille, jotka helpottavat toiminnan suunnittelua, toteutusta, arviointia ja havainnointia sekä lapsen yksilöllistä kohtaamista.

Tietoperustassa avaan mitä toiminnan suunnittelun, toteuttamisen, arvioinnin ja havainnoinnin merkitykset ovat lapsen kasvuille ja kehitykselle sekä miten ja millaisin keinoin niitä voidaan toteuttaa. Kerron myös varhaiskasvatusta ohjaavasta laista ja sen määrittämistä varhaiskasvatuksen perusteista sekä varhaiskasvatussuunnitelmista. Kehittämistyöni menetelminä käytin keskusteluita, havainnointia, palautteita, kasvattajien kesken tehtävää ideariieä sekä tiimeille esitettyjä kysymyksiä ennen materiaalien käyttöönottoa ja materiaalien käyttöönoton jälkeen.

Asiasanat:

varhaiskasvatus, toiminnan suunnittelu, toiminnan toteutus, toiminnan arviointi, havainnointi

Bachelor's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Bachelor of Social Services

2025 | 38 pages

Kristiina Parhiala

Rest Path Method

- Supporting the learning and development of children aged 3-5 years

Activity planning, implementation, evaluation, and observation are essential activities in the daily routine of early childhood education. The aim of this thesis was to develop a common operational method and bring clear materials into practice together with the rest of the work community in our unit.

The topic was very timely and necessary for our work unit, and it immediately emerged as a suitable subject for development work. In our unit, a need was identified for a common operational method and materials that facilitate activity planning, implementation, evaluation, and observation, as well as individual engagement with each child.

In the theoretical framework, I explain the significance of activity planning, implementation, evaluation, and observation for a child's growth and development, as well as the methods and means by which they can be carried out. I also discuss the law governing early childhood education and the foundational principles and plans it defines. The methods used in my development work included discussions, observations, feedback, brainstorming sessions among educators, and questions presented to teams both before and after the implementation of the materials.

Keywords:

early childhood education, activity planning, activity implementation, activity evaluation, observation

Sisältö

1 Johdanto	6
2 Kehittämistyön lähtökohdat	8
2.1 Kehittämistyön tausta ja tarve	8
2.2 Toimintaympäristö ja toimijat	8
2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä	9
3 3–5-vuotiaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa	11
3.1 Varhaiskasvatus tavoitteellisena toimintana	11
3.2 Pedagoginen suunnittelu, toteutus ja arviointi	13
3.3 Havainnointi osana pedagogista dokumentointia	15
3.4 Varhaiskasvattaja lapsen oppimisen ja kehityksen tukena	17
4 Kehittämistyön toteutus	19
4.1 Kehittämistyön prosessi ja kehittämismenetelmät	19
4.2 Kehittämistyön eteneminen	22
4.3 Yhteistyö toimeksiantajan ja työyhteisön kanssa	23
4.4 Kehittämistyön tuotos	24
5 Kehittämistyön arviointi	29
5.1 Tuotoksen arviointi	29
5.2 Toteutuksen arviointi	30
5.3 Ammatillinen kehittyminen	31
Lähteet	33

Liitteet

Liite 1. Ensimmäisen ideointilomakkeen kysymykset

Liite 2. Toisen ideointilomakkeen kysymykset

Kuvat

Kuva 1. Ohjeet, säännöt ja sisältöä materiaalikaapin ovesa

Kuva 2. Unipolku-materiaalikaappi kokonaisuudessaan

Kuva 3. Selkeää nimikointia materiaaleissa

Kuva 4. Selkeää nimikointia materiaaleissa

Kuva 5. Numeraalisia/lukumääräharjoitteita

Kuva 6. Numeraalisia/lukumääräharjoitteita

Kuva 7. Rakenna mallin mukaan. Hahmottamisen harjoitteita

Kuva 8. Mikä kuvassa on hassusti? -kortit. Kielellisiä harjoitteita

Kuva 9. Erilaisia, monipuolisia harjoitteita

Kuva 10. Suujumppa harjoitteita ja materiaaleja

Kuva 11. Mitä kuvassa tapahtuu? – kortit. Kielellisiä harjoitteita

Kuva 12. Mikä ei kuulu joukkoon? – Riimit. Kielellisiä harjoitteita.

Kuva 13. Jooga- kortit. Liikkuvuutta ja motoriikkaa.

Kuva 14. Kaksoiskonsonantit. Kielellisiä harjoitteita.

Kuviot

Kuvio 1. Kehittämistyön vaiheet

Kuvio 2. Kehittämistyön eteneminen

1 Johdanto

Varhaiskasvatus on iso osa lapsen arkea ja sen tavoitteena on toiminnan järjestäminen, jossa lapsi oppii, kasvaa ja kehittyy ennen koulun aloitustaan turvallisessa kasvuympäristössä ammatillisesti taitavien kasvattajien ympäröimänä. Jokainen päivän tilanne on pedagogista toimintaa, jota kasvattajat havainnoivat, dokumentoivat ja arvioivat sekä näiden pohjalta kehittävät, unohtamatta lasten ja perheiden osallisuuden tärkeyttä.

Sain toimeksiannon työpaikaltani Kangasalan Vatialan päiväkodista (Kangasalan kaupunki 2024), jossa on koettu, että yhteinen havainnointimenetelmä olisi hyvä yksikkömme jokaiselle ryhmälle, jossa on yli 3-vuotiaita lapsia. Arjen hektisyys ja vilkkaat siirtymätilanteet ruokailun ja lepohuoneeseen siirtymisen välillä halutaan välttää, sujuvoittaa siirtymätilannetta tässä kohtaa ja halutaan luoda havainnointiin perustuva työmenetelmä, joka helpottaa siirtymätilanteita, havainnointia ja auttaa kehittämään toiminnan suunnittelua. Tästä lähti ajatus Unipolku-menetelmästä, joka vastaisi toimeksiantajan tarpeeseen. Jo varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaisesti varhaiskasvatuksen toiminnan pitää olla tavoitteellista ja lapsen oikeuksien mukaista toimintaa (OPH 2022, 10). Näiden lisäksi työtämme varhaiskasvattajina ohjaavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelma, paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja varhaiskasvatuslaki, johon on kirjattu varhaiskasvatuksen tavoitteet (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1:3).

Yksikössämme on ollut jo osittain käytössä Unipoluksi kutsuttava menetelmä, jonka eri toimintojen ja harjoitteiden avulla on saanut hyvin kartoitettua lasten luonnollista oppimista ja kehitystä kokonaisvaltaisesti, kuten mm. fyysisiä, motorisia, kognitiivisia, kielellisiä ja ilmaisullisia taitoja. Menetelmän avulla tehdään erilaisia tehtäviä tai harjoitteita ennen lepohuoneeseen siirtymistä ja samalla kasvattaja saa havainnoitua lasten taitoja sekä mahdollista tuen tarvetta. Tästä siirtymävaiheesta menetelmän nimikin juontaa juurensa. Menetelmässä käytettävät teemat vaihtuvat viikoittain ja harjoitteet ovat koostettu varhaiskasvatuksen toiminnan tavoitteista. Havaintoja hyödynnetään

toiminnan suunnittelussa ja niistä on hyötyä myös lasten varhaiskasvatussuunnitelmien teossa sekä keskusteluissa huoltajien kanssa. Viikon kestävä teema auttaa dokumentoimaan useampia havaintoja saman teeman pohjalta.

Kehittämismenetelminä käytin piilohavainnointi menetelmää, jossa havainnoin lasten toimia Unipolulla, keskustellen aiheesta tiimien kanssa sekä ideariihen muodossa ideoiden yhdessä yksikköme muiden yli 3-vuotiaiden ryhmissä työskentelevien kasvattajien kanssa. Lisäksi tiivis yhteistyö toimeksiantajani kanssa sekä palautteet ja käytännön kokemukset muilta työyhteisöme jäseniltä auttoivat kehittämistyöni etenemisessä.

Kehittämistyöni tavoitteena oli luoda hyvät yhteiset käytänteet yksikköme varhaiskasvattajien pedagogiseen havainnointiin ja tämän avulla kehittää toiminnan suunnittelua, kehittää toiminnan ohjaustaitoja ja mahdollistaa lasten yksilöllinen kohtaaminen sekä tukea lapsia yksilölliset tarpeet huomioiden. Tuotokseksi kokosin Unipolku-menetelmästä työpaikalleni materiaalin, johon on kerätty aihepiireittäin erilaisia toimintoja ja harjoitteita Unipolulle. Unipolulla tarvittavat materiaalit ovat käytettävissä jokaisella yli 3-vuotiaiden lasten ryhmillä.

Kehittämistyöni eteni ideoinnin kautta kirjallisuuden ja tiedonhakemisen pariin ja siitä suunnitelman tekoon ja toteutukseen, lopulta valmiiseen tuotokseen ja sen arviointiin. Kehittämistyöni tietoperustaisia teemoja ovat varhaiskasvatus tavoitteellisena toimintana, pedagoginen havainnointi ja dokumentointi, suunnittelu, toteutus ja arviointi sekä kasvattajan tuki lapsen oppimiseen ja kasvuun. Pohdin työssäni samalla myös varhaiskasvatuksen sosionomin roolia. Työni tarkoitus on vastata kysymykseen: Onko mahdollista kehittää työmenetelmä, joka helpottaisi yksilöllistä havainnointia sekä samalla myös dokumentointia ja arviointia?

2 Kehittämistyön lähtökohdat

2.1 Kehittämistyön tausta ja tarve

Yksikössämme on koettu, että olisi tarve kehittää yhteinen menetelmä, jonka avulla lasten pedagoginen havainnointi ja yksilöllinen kohtaaminen tulisi osaksi jokapäiväistä arkea sekä helpottaisi toiminnan suunnittelua. Yksikössämme on kokeiltu jo siirtymätilanteissa erilaisia toimintoja, mutta toimeksiantajan toiveena oli, että kehittäisin yhteisen toimintamallin materiaaleineen yhteistyössä toimeksiantajani sekä yksikkömme muiden varhaiskasvattajien kanssa. Kehittämistyötä aloittaessa yhteistä selkeää käytännettä ei siis vielä ollut.

Pedagoginen havainnointi, dokumentointi ja arviointi kulkevat kaikki tiiviisti yhdessä, joita hyödynnetään lapsen pedagogisen toiminnan suunnittelussa. (Jones 2004, 60). Joten tällä menetelmällä pääsemme luontevasti toteuttamaan juuri nämä kaikki osa-alueet. Kehittämistyöni tarve siis lähti ajatuksesta, että saisimme työyhteisöömme yhteisen työmallin ja valmiit, monipuoliset materiaalit, joita jokaisen on helppoa hyödyntää työssään.

2.2 Toimintaympäristö ja toimijat

Toimeksiantajani on Pirkanmaalla Kangasalan Vatialassa (Kangasalan kaupunki 2024) sijaitseva kaupungin varhaiskasvatusyksikkö, jota ympäröi monipuoliset maastot, metsät ja lähiliikuntapaikat. Vatialan päiväkoti on avattu vuonna 1982.

Yksikkö toimii kahdessa rakennuksessa, kuusi ryhmäisessä Vatialan päiväkodin päärakennuksessa ja kaksi ryhmäisessä Oravanpesän rakennuksessa. Jokaisella ryhmällä on omat tilat, jotka koostuvat ruokatilasta, lepoahuoneesta, eteis- ja wc-tiloista sekä osassa ryhmiä on myös erillinen pieni leikkihuone. Lasten ikäjakauma on 0–5 vuotta. Yksikön henkilöstö koostuu varhaiskasvatusyksikön johtajasta, -apulaisjohtajasta, varhaiskasvatuksen

erityisopettajasta, varhaiskasvatuksen opettajista, varhaiskasvatuksen lastenhoitajista sekä ryhmäavustajasta. Jokaisessa yli 3-vuotiaiden lasten ryhmässä on pääsääntöisesti 2 varhaiskasvatuksen opettajaa sekä lastenhoitaja.

Vatialan päiväkodissa (Kangasalan kaupunki 2024) jokaisella tiimillä on kerran viikossa yhteinen tiimipalaveri, jossa arvioidaan edellisen viikon toimintaa, suunnitellaan alkavan viikon toimintaa ja keskustellaan yhdessä lapsiin liittyvistä pedagogisista asioista. Myös lapset pääsevät toiminnan suunnitteluun mukaan lastenkokousten ja arviointiin mm. dokumentoidun arjen kautta sekä vanhemmat lasten varhaiskasvatussuunnitelmien ja tiiviin yhteistyön kautta. Pienryhmätoiminta ja leikki ovat vahvassa osassa arjen toimintaamme. Päiväkodissamme toimii myös pedagoginen tiimi, jonka vastuulla on mm. laadun arvioiminen ja pedagogisen toiminnan linjaaminen. Pedagogiseen tiimiin osallistuu jokaisesta tiimistä yksi varhaiskasvatuksen opettaja, yksikkömme varhaiskasvatuksen erityisopettaja sekä päiväkodinjohtaja. Pedagogisen tiimin lisäksi päiväkodinjohtaja, apulaisjohtaja ja varhaiskasvatuksen erityisopettaja muodostavat johtoryhmän, joka vastaa pedagogisen työryhmän palaverien valmisteluista sekä kehittämistyön suunnittelusta. Toimintaamme ohjaavat Kangasalan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma sekä päiväkotimme toiminta- ja vuosisuunnitelma (Kangasalan kaupunki 2024), jossa määritellään mm. toimintamme tavoitteet ja kehityskohteet.

2.3 Kehittämistyön tavoite ja tehtävä

Kehittämistyöni tavoitteena on luoda hyvät yhteiset käytänteet päiväkotimme varhaiskasvattajien säännölliseen pedagogiseen havainnointiin, jonka dokumentoinnin ja arvioinnin avulla voidaan kehittää toiminnan suunnittelua, toiminnan ohjaustaitoja ja mahdollistaa lasten yksilöllinen kohtaaminen. Kehittämistehtävänäni oli kehittää Unipolku-menetelmää eteenpäin sekä koostaa tähän menetelmään liittyvä pedagogisen suunnittelun, havainnoinnin ja

toteutuksen malli. Lisäksi tehtävänäni oli luoda menetelmään liittyvä pedagoginen materiaali.

3 3–5-vuotiaan lapsen oppimisen ja kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa

3.1 Varhaiskasvatus tavoitteellisena toimintana

Varhaiskasvatuksessa on alle kouluikäisiä lapsia ja kasvattajina meidän työmme on huolehtia lapsista kokonaisvaltaisesti, jolloin lapsen arjessa tasapainossa on hoito ja kasvatus. Vastaamme lapsen erilaisiin tarpeisiin, kuten ravinnon saantiin, läheisyyden kaipuuseen ja turvallisuuteen.

Varhaiskasvatuksen ei vielä ole tarkoituksenmukaista olla opetusta, vaan lapsi oppii arjen eri tilanteissa erilaisia taitoja. (Nivala & Ryyänen 2020, 237).

Varhaiskasvatusiässä lapsen oppimisen perusta muodostuu, joten varhaiskasvatus on tärkeä osa lapsen oppimista ja kehitystä ennen koulun aloitusta. Varhaiskasvatuksen tavoite onkin tukea perheitä lapsen kasvatuksessa toimien heidän kanssaan yhteistyössä ja antaa lapselle näin hyvät kasvun edellytykset. (Helenius & Lummelahhti 2018, 17–18, 23–24.)

Opetuksen tarkoituksena varhaiskasvatuksessa on kannustaa lasta oppimaan uusia asioita eri menetelmiä hyödyntäen. Kasvatuksen tarkoituksena on luoda lapselle ennen koulupolun aloitusta turvallinen pohja kehittyä yksilönä. Hoito puolestaan pitää sisällään lapsen perushoidon sekä tunnepohjaiset taidot. (Ahonen 2017, 27).

Työtämme varhaiskasvattajina ohjaavat varhaiskasvatussuunnitelmat sekä varhaiskasvatuslaki (Varhaiskasvatuslaki 540/2018, 1:3). Varhaiskasvatuslaki (540/2018) edellyttää varhaiskasvatussuunnitelman mukaisen toiminnan olevan tavoitteellista. Laissa sanotaan tavoitteina olevan mm. jokaisen lapsen iän ja kokonaisvaltaisen kasvun ja kehityksen edistäminen, lapsen oppimisen edellytyksien tukeminen sekä lapsen oppimisen ja tasa-arvon toteutumisen edistäminen ja lapsen yksilöllinen tuentarpeen tunnistaminen. (Ranta 2022, 12–13.)

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet määrittävät, että varhaiskasvatuksessa järjestettävän pedagogisen toiminnan pitää olla tavoitteellista ja lapsen oikeuksien mukaista (OPH 2022, 10). Varhaiskasvatussuunnitelmia on määritelty kolmitasoiseksi: Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet, paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelma eli lapsen vasu. (Ahonen 2017, 14).

Paikalliset varhaiskasvatussuunnitelmat velvoittavat varhaiskasvatuksen henkilöstöä toimimaan varhaiskasvatuslain (Varhaiskasvatuslaki 540/2018), perusteita koskevien arvojen sekä tavoitteiden mukaisesti, yksilöllisemmin tarkentaen. Paikalliseen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan mm. paikkakunnan omat varhaiskasvatuksen tavoitteet, erityispiirteet sekä pedagogiset painotukset. Se on suunnitelma, jonka tarkoituksena on ohjata varhaiskasvatushenkilöstön työtä. Suunnitteluun, kehittämiseen ja arviointiin pääsee vaikuttamaan koko henkilöstö, lapset ja heidän huoltajansa. Yhteistyötä suunnitelmaa tehdessä tehdään myös mm. kunnan sosiaali- ja terveystyöntekijöiden ja eri hallinnonalojen kanssa. Varhaiskasvatuksen perusteiden tai toimintaympäristön muutokset vaikuttavat suunnitelman päivitystarpeisiin. Suunnitelman hyväksyy varhaiskasvatuksen järjestäjä. (Ahonen 2017, 17–18.)

Lapsen varhaiskasvatussuunnitelma laaditaan varhaiskasvatuksen aloituksen alkumetreillä yhdessä lapsen, hänen huoltajiensa sekä varhaiskasvatuksen opettajan kanssa. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaan kirjataan lapsen mielenkiinnon kohteet, pedagogisen toiminnan tavoitteet, vahvuudet ja tukeen liittyvät asiat. Lisäksi kirjataan toimenpiteet, joiden avulla aiotaan tavoittaa pedagogiset toiminnan tavoitteet. Yhteisessä keskustelussa pääsevät huoltajat, lapsi ja kasvattaja kertomaan omia näkemyksiään. Lasten varhaiskasvatussuunnitelmat huomioidaan toiminnan suunnittelussa. Suunnitelmaa päivitetään vähintään kerran vuodessa, jolloin tarkastellaan, onko asetetut tavoitteet saavutettu, luodaan uusia tavoitteita sekä päivitetään lapsen vahvuuksia. (Ahonen 2017, 22–24.) Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien laatimisesta, toteutumisesta ja arvioinnista päiväkodeissa vastaavat

varhaiskasvatuksen opettajat, joilla on myös pedagoginen vastuu (Ahonen 2017, 38–39).

3.2 Pedagoginen suunnittelu, toteutus ja arviointi

Vaikka varsinainen pedagoginen suunnittelu on varhaiskasvatuksen opettajan vastuulla, on suunnitteluun ja arviointiin mahdollista osallistua koko tiimin, sillä jokaisen varhaiskasvatustyötä tekevän vastuulla on pedagogiikan laadukas toteutuminen (Ahonen 2017, 39). Laadukas pedagogiikka syntyy osaavilta kasvattajilta, jotka ymmärtävät, että toiminnan tulisi olla lapsilähtöistä (Leskisenoja 2019) ja ammattitaitoinen kasvattaja pystyy suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan ohjattua toimintaa muiden kasvattajien kanssa yhteistyössä (Järvinen ym. 2009, 173).

Pedagogisen toiminnan tarkoituksena on olla tavoitteellista ja lapsen laaja-alaista oppimista edistävää. Lapsi on luontainen toimija, joka oppii monia asioita samaan aikaan. Siksi hyvällä tuokiolla voi harjoitella monia eri taitoja yhdellä kertaa. (Ahonen 2017, 132.) Tuokioita suunnitellessa on huomioitava myös lasten kehitystaso, ikä ja mielenkiinnonkohteet (Järvinen ym. 2009, 172–173). Lasten mukaan ottaminen toiminnan suunnitteluun on hyvä tehdä usein ja erilaisissa tilanteissa sekä erilaisilla kokoonpanoilla. Yleensä lasten suunnittelu kohdistuu tiettyyn hetkeen, kuten tulevaan jumppatuokioon, kun taas aikuiset voivat suunnitella toimintaa pidemmälle aikavälille (Ahonen 2017, 136–138).

Liian aikuislähtöinen, liian pitkä ja tavoitteellinen toiminta voi olla lapsille epämielikästä. Leikkisät ja fyysisesti lasta mukaan osallistavat toiminnot tuokiolla puolestaan saavat lapset sitoutumaan pitkäjänteisemmin toimintaan. Aikuisen tilannetaju, vahva pedagoginen osaaminen, innokkuus ilmein ja elein sekä heittäytyminen mukaan toimintaan innostavat myös lapsia toimimaan. (Ahonen 2017, 132–135.) Hyvin suunniteltukin tuokio voi muuttaa muotoaan ja suuntaansa toiminnan aikana, jolloin kasvattajan on oltava joustava ja viedä sitä eteenpäin luontevasti. Toiminnan lomassa tapahtuva kasvattajan ja lasten

väläinen vuorovaikutus luo tukea lapsen oppimiselle ja antaa tilaa lapsen omille ajatuksille. (Ahonen 2017, 132–134.)

Lapsen laaja-alaista oppimista tukevat varhaiskasvatussuunnitelmassa määritellyt oppimisen alueet: kielten rikas maailma, kasvan, liikun ja kehityn, minä ja meidän yhteisömme, ilmaisun monet muodot sekä tutkin ja toimin ympäristössäni. Näitä osa-alueita tulisi toteuttaa yhdistellen laaja-alaisen oppimisen alueiden kanssa, toteuttaen sitä lasten varhaiskasvatus arjessa monipuolisesti, eri toimintaympäristöjä hyödyntäen. Jotta toiminnan suunnittelu tukisi parhaiten lapsen laaja-alaista oppimista, tulisi henkilöstön osata oppimisen alueet, niiden sisällöt ja tavoitteet hyvin. (Ahonen 2017, 162–164.)

Myös toimintaympäristöt ovat isossa osassa lapsen oppimisen ja kehityksen kannalta, sillä hyvin suunniteltu toimintaympäristö tukee lasta oppimisessa ja eri kehitysvaiheissa. Toimintaympäristön on oltava paitsi houkutteleva ja turvallinen, on sen oltava myös muokattavissa eri tarpeisiin, niin että se innostaa lapsia erilaisiin leikkeihin ja liikkumiseen. (Amus 2013, 156.)

Varhaiskasvatuslaki (540/2018, 5:24) velvoittaa varhaiskasvatuksen järjestäjiä toiminnan arviointiin. Arviointia tehdään päivittäin varhaiskasvatuksen arjessa, mm. kuunnellen lasten välisiä keskusteluita tai havainnoiden heidän leikkejään ja tekemisiään. Tietoja voidaan hyödyntää toiminnan suunnittelussa ja kasvatustalusteluissa edistäen lapsen kehitystä, oppimista ja hyvinvointia. (Heikka ym. 2009, 59.) Arviointi on käsitteenä laaja ja sen kohteina varhaiskasvatuksessa ovat mm. toiminnan suunnittelu ja toteutus, kasvattajan itsearviointi, toimintaympäristön sekä tietysti lapsen kehityksellisiin asioihin liittyvä arviointi. Näiden lisäksi tehdään vielä tiimin keskinäistä arviointia. Lapsen taitoja arvioidessa tulee kasvattajan kiinnittää huomiota oikeisiin asioihin. Esimerkiksi kiinnittää huomiota lapsen ajattelun taitoihin. Yksi arvioinnin tärkeimmistä asioista on perehtyä, mihin lapsi tai lapsiryhmä tarvitsee tukea. (Koivunen & Lehtinen 2015, 101,103–104.)

Varhaiskasvatuksen toiminnan arviointi toteutuu arvioimalla kaikkea kolmea tasoa; valtakunnallista varhaiskasvatussuunnitelmaa, paikallista

varhaiskasvatussuunnitelmaa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa. Miten ne ovat toteutuneet ja onko tavoitteet saavutettu. Jokainen varhaiskasvatuksen järjestäjä määrittelee itse, miten heillä paikallinen varhaiskasvatussuunnitelman toteutus arvioidaan ja miten usein. Sen tulee kuitenkin olla säännöllistä ja suunnitelmallista, miettien kehitystarpeita. (Ahonen 2017, 290.)

Varhaiskasvatuksen laatua ja tavoitteiden toteutumista voi arvioida laajemmin mm. Karvin eli kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen varhaiskasvatuksen laadun arvioinnin VALSSI-menetelmällä. VALSSI on kansallinen digitaalinen arviointimenetelmä ja sen tarkoituksena on tukea varhaiskasvatuksen järjestäjiä varhaiskasvatuksen arviointiprosessissa. VALSSIn kautta tehdyt itsearviointit voidaan koota raportiksi, joka käydään henkilöstön kanssa läpi, käydään arvioidut asiat ja tulokset läpi sekä esiin nousseet vahvuudet ja mahdolliset kehittämistarpeet. Lopuksi tiedot ja tulokset tallennetaan ja ne ilmoitetaan myös huoltajille. (Karvi 2024.)

3.3 Havainnointi osana pedagogista dokumentointia

Havainnointi on toiminnan suunnittelun, toteuttaminen ja arvioinnin tärkein perusta. Sen avulla saadaan tärkeää tietoa, miten toimia lapsen tai lapsiryhmän hyvinvoinnin edistämiseksi ja tarpeiden mukaisesti. Säännöllisesti tehty havainnointi edistää kasvattajan tietämystä lapsesta ja hänen taidoistaan. Havainnoinnin avulla opitaan tuntemaan lapsi ja hänen taitonsa, mielenkiinnon kohteet sekä hänen oppimisensa, kasvunsa ja kehityksensä edistyminen. (Koivunen & Lehtinen, 2015, 16–17.) Lapsen havainnointi kulkee käsi kädessä dokumentoinnin sekä arvioinnin kanssa. Jotta toimintaa voidaan arvioida, on havainnointia ja dokumentointia toteutettava säännöllisesti. (Jones 2004, 60.)

Havainnointi on kasvattajan tekemää lapsen taitojen ja kiinnostuksen kohteiden kartoittamista, jota tehdään varhaiskasvatuksessa päivittäin erilaisissa arjen tilanteissa, kuten ohjatuissa toiminnoissa, keskusteluissa tai lasten leikeissä mukana ollessa. Havainnot auttavat lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa tehdessä, kasvatuksen suunnittelussa tai mm. kun keskustellaan lapsen

asioista huoltajien tai tiimin kesken. Havaintojen kirjaamiseen voi hyödyntää erilaisia havainnointilomakkeita, joihin kirjataan mm. lapsen motoriset, sosiaaliset, kognitiiviset ja psyykkiset taidot sekä muita tarpeellisia tietoja lapsesta. Useampi kirjattu havainto kertoo lapsen taidoista enemmän, kuin vain yksittäiset huomiot. (Järvinen ym. 2009, 151–153.) Ilman havainnointien dokumentointia ja niiden pohjalta käytäviä keskusteluita työyhteisön, lapsen ja perheiden kanssa havainnointi menettää merkityksensä. (Ahonen 2017, 144).

Havainnoinnin tekemättä jättäminen perustellaan monesti arjen kiireellisyyteen tai isoihin lapsiryhmiin viitaten, mutta havaintojen tekeminen kuuluu osana jokaisen kasvattajan työnkuvaan. Esimerkiksi lapsen motoristen taitojen ja kielenkehityksen taitojen havainnointi ovat keskeisiä havainnoinnin osa-alueita. (Koivunen & Lehtinen, 2015, 18–19.)

Pedagoginen dokumentointi on varhaiskasvatuksen perusteissa (2022) määritelty yksi varhaiskasvatuksen työmenetelmä, jonka avulla havaintoja lapsen taidoista, kiinnostuksen kohteista sekä kehityksestä tallennetaan myöhemmää käyttöä varten. Työmenetelmänä dokumentointi on koko varhaiskasvatuksen ajan mukana kulkeva prosessi, joka tukee varhaiskasvattajia suunnittelemaan laadukasta toimintaa ja toteuttamaan, arvioimaan sekä kehittämään sitä. (OPH 2022, 41.) Dokumentointia käytetään apuvälineinä analysoinnissa, tulkitsemisessä ja toiminnan suunnittelussa sekä arvioinnissa. Se voi olla mm. toiminnan kuvaamista, kirjaamista esimerkiksi havainnointilomakkeeseen tai portfolioon, toiminnan videoimista tai äänittämistä kasvattajan tekemänä toiminnan aikana. Äänitteiden, kuvien ja videoiden pariin on helppoa palata vielä toiminnan jälkeenkin. Myös lasten itse tekemät tuotokset toimivat dokumentteina. (Koivunen & Lehtinen, 2015, 77–82.)

Pedagogisen dokumentoinnin avulla voidaan tarkastella, onko ryhmän toiminta tarpeeksi lapsilähtöistä ja vastaako nykyinen ryhmän toiminta todellisia tarpeita. Dokumentoinnin tarkoituksena ei ole yksittäiset dokumentit lapsesta, vaan kerätä niitä säännöllisesti ja saada näin laajempi käsitys lapsesta yksilönä kartoittaen samalla hänen taitojaan. Lapsen osallisuutta luo dokumentoinnin

tarkastelu yhdessä lapsen kanssa. Lapsesta tehty dokumentointi välittää myös perheille arvokasta tietoa lapsen arjesta. (Ahonen 2017, 140–142.)

3.4 Varhaiskasvattaja lapsen oppimisen ja kehityksen tukena

Jotta lapsi saa tarvittavan tuen kehittyäkseen, on kasvattajan nähtävä lapsi kokonaisvaltaisesti, huomioiden hänet yksilöllisesti tuen tarpeineen, kehitystasoineen sekä omana persoonanaan. (Järvinen ym. 2009, 38.) Ollessaan vuorovaikutuksessa omaan kasvuympäristöönsä, hyvinvoiva lapsi oppii ja kartuttaa uusia taitoja (Pulkkinen 2022, 60–61).

Järvisen ym. kirjassa (2009, 37–46.) määritellään hyvin, millainen on hyvä varhaiskasvattaja lapsen arjessa. Hyvän kasvattajan määreiden mukaan hänen on omattava hyvä itsetunto sekä tiedostaa lapsen kehitysvaiheet eri ikätasoilla tukeakseen lasta omista vahvuuksistaan ja eri kehitystarpeiden tunnistamisessa. Antamalla lapselle positiivista, rakentavaa ja merkityksellistä palautetta sekä luomalla lapselle onnistumisen tunteita kasvattaja vahvistaa lapsen muodostuvaa minäkuvaa. Hyvä varhaiskasvattaja on aidosti läsnä, ymmärtää lasta ja kohtelee kaikkia oikeudenmukaisesti. (Järvinen ym. 2009, 37–46.)

Yhteiskunnalliset muutokset ja varhaiskasvatuksen toimintaympäristömuutokset vaativat ennakkointia varhaiskasvatuksen henkilöstön pysyvälle ja vahvalle ammattitaidolle sekä uusien koulutusmahdollisuuksien myötä ammattitaidon vahvistumiselle. Laadukkaasti toteutuva varhaiskasvatus vaatii osaavat ja ammattitaitoiset tekijät, joilla on vahvaa ammatillista osaamista toimia moniammatillisessa työyhteisössä. Varhaiskasvatuksen työntekijöiden muuttuneet ja osittain täsmentyneet tehtäväkuvat vaikuttavat henkilöstön kokonaisuuteen. Varhaiskasvatuksen opettajista on pulaa ja näihin tarpeisiin on pyritty vastaamaan uusilla koulutuksilla ja lisäkoulutuksilla. (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisu 2021:33.)

Varhaiskasvatuksessa sosionomit tekevät työtä lasten kasvatuksen parissa ja ovat perheiden tukena kasvatustyössä. Sosionomikoulutuksen ja varhaiskasvatuksen suuntaavien opintojen myötä heillä on vahvaa varhaiskasvatus- ja sosiaalipedagogista osaamista. (Arene 2017, 14.) Tukeakseen lapsen laaja-alaista oppimista, kasvua ja kehitystä varhaiskasvatuksen sosionomin on tehtävä työtään omien ammattinimikkeen kompetenssien (SOAMK 2023) mukaisesti, joihin kuuluu mm. vahvasti yhteistyö perheiden kanssa, lasten ja perheiden moninaisuuden ymmärtäminen ja eettisten periaatteiden mukaan toimiminen. Isossa osassa tasapainoisen varhaiskasvatuksen onnistumiseen on myös vahva tiimityön ja moniammatillinen verkostotyön osaaminen.

Sosionomille ominainen työote on sosiaalipedagoginen työote pitää sisällään sen, että näin toimiva on ihminen, joka välittää heistä kenen parissa työtään tekee, mutta on myös ammattilainen, joka luo tukea hyvinvoinnille ja kasvulle. (Raatikainen ym. 2017, 191). Varhaiskasvatuksen sosionomi on työssään sosiaalipedagoginen osaaja, jonka vahvuutena on lasten osallisuuden huomioiminen, yhdenvertaisuus ja yhteisöllinen osaaminen työyhteisössä. Tärkeänä osana varhaiskasvatuksessa toimivan sosionomin työkuvassa mainitaan osallistuminen lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun, toteutukseen ja arviointiin yhdessä muiden tiimiläisten kanssa sekä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmien valmisteluun, toteutukseen ja arviointiin osallistuminen. (Ritakorpi ym. 2023.)

4 Kehittämistyön toteutus

4.1 Kehittämistyön prosessi ja kehittämismenetelmät

Kehittämistyö on monta erilaista ja tärkeää vaihetta sisältävä prosessi, jonka kaikki on käytävä läpi, jotta saavuttaa se saavuttaa halutun tavoitteen eli opinnäytetyön raportin (Hakala 2024, 11–22). Kaikki kehittämistyön vaiheet linjautuvat toisiinsa, ne voivat tapahtua samanaikaisesti. Vaiheisiin kuuluvat kehittämistarpeen tunnistaminen, ideointi, suunnittelu- toteuttamisvaihe, sekä tuotos, arviointi- ja päätösvaihe. (Salonen ym. 2017, 52.) Kehittämistyön prosessi alkaa aiheen etsimisellä joko itse etsien tai mahdollisen toimeksiantajan kautta. Sopivan aiheen löydyttyä aloitetaan miettimään aiheen rajausta sopivaan muotoon. Aloitetaan määrittelemällä tavoite, tehdään suunnitelma, johon valitaan kehittämistyön menetelmät sekä luodaan teoriapohja, kerätään tietoperustaa ja sitten toteutetaan sitä sekä lopulta tehdään raportointi, tuotos ja arviointi. (Hakala 2024, 11–22.) Omaa kehittämistyötäni tein neliportaisella mallilla (Hirsjärvi ym. 2010, 65), jonka ensimmäisessä vaiheessa perehdyin aiheeseen, sitten tein opinnäytetyön suunnitelman, josta siirryin sen toteuttamisvaiheeseen ja lopuksi raportin tekoon.

Kehittämistyön aihe ja sen rajaaminen ovat jo itsessään prosessi. Sitä tehdessä on tekijän tärkeää puntaroida, onko aihe liian laaja, onko siitä tarpeeksi tietoa entuudestaan, onko sitä helppoa toteuttaa ja saavuttaako sillä jotain uutta. (Hirsjärvi ym. 2010, 66–88). Sain hyväksynnän aiheeseen ja sen rajaamiseen ohjaajaltani. Yhteistyön toimeksiantajani kanssa aloitin syksyllä 2024 kysymällä minun kehittämistyölleni aihetta. Toimeksiantajallani oli ehdottaa heti minulle sopivaa ja työyksikölle ajankohtaista aihetta. Aiheeksi nousi Unipolku-menetelmän kehittäminen ja se tuntui mielestäni motivoivalta. Aiheesta oli ollut jo aikaisemmin puhetta yksikkömme työntekijöiden parissa, mutta aikaa materiaalien ja menetelmän kehittämiselle ei ollut, joten opinnäytetyön aiheeksi

kehittämistyönä se sopi oikein hyvin. Rajasin tietoperustan pohjautumaan juuri 3–5 vuotiaisiin lapsiin ja heidän tarpeisiinsa sopivaksi.

Aloitin tiedonkeruun ja perehdyin laajasti aihetta koskevaan kirjallisuuteen, julkaisuihin sekä nettisivustoihin, joista sain kerättyä itselleni hyvää tietoperustaa. Tein koko ajan muistiinpanoja ja etsin sopivia lähteitä. Tietoperustan rakentuessa sekä opinnäytetyön suunnitelman valmistuessa aloin miettimään sopivia kehittämismenetelmiä, joista saisin täsmällistä tietoa tarpeista ja toiveista, jotta saisin rakennettua tavoitteiden mukaisen materiaalin ja työmenetelmän. Sopivan menetelmän valintaan vaikuttaa se, millaista tietoa halutaan saada (Hirsjärvi ym. 2010, 184.) Valitsin menetelmiksi havainnoinnin ja ideariihen.

Havainnointimenetelmä on menetelmä, jota voi toteuttaa useammalla eri tavalla. Piilohavainnointi on havainnoinnin menetelmä, jossa havainnoitsija tekee itsensä niin sanotusti näkymättömäksi, seuraa ja havainnoi sivusta seuraamalla. (Vilkkä 2021, 80.) Omassa kehittämistyössäni keskityin lähinnä piilohavainnointiin, eli lapset toteuttivat oman ryhmän kasvattajansa kanssa Unipolulle kehitettyä toimintaa ja havainnoidessani en osallistunut itse toimintaan, vaan ainoastaan havainnoin menetelmän toteutusta ja materiaalien käyttöä. Huomasin, että toimintaa toteuttaessa todella kasvattaja pääsee huomioimaan sekä kohtaamaan lapsen yksilöllisesti ja tekemään omia tärkeitä havaintoja lapsen taidoista.

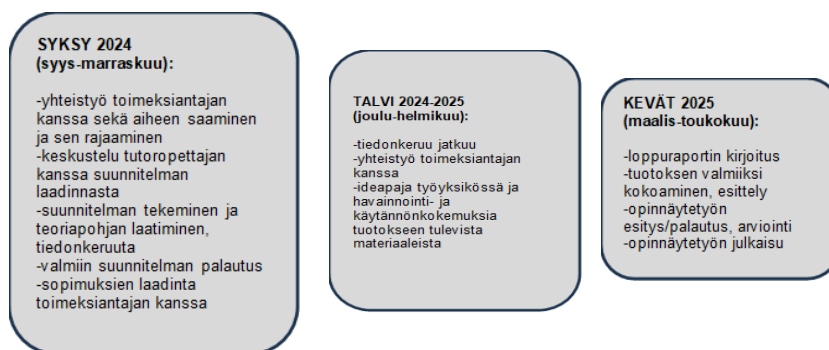
Ideariihi on käyttäjälähtöistä suunnittelua, jossa tulevat menetelmän käyttäjät saavat itse vaikuttaa ideointiin (Vilkkä 2024, 89–90.) Ideariihen avulla mietimme Unipolku-menetelmään yhdessä muiden tulevien menetelmän käyttäjien kanssa käyttöön tulevaan materiaaliin ideoita, toiveita, uusia näkökulmia ja ajatuksia, jotka vastaavat esitettyyn kehittämistyön ideaan. Toteutin ideariihen työyksikkömme pedagogisessa tiimissä, jossa paikalla oli minun lisäksi yksikkömme johtaja, varajohtaja sekä jokaisen ryhmän varhaiskasvatuksen opettaja. Ideariihen alussa kerroin kehittämistyöni sen hetkisestä tilanteesta sekä avasin heille sen sisältöä. Olin tehnyt ideariiheä varten tiimeille mukaan

täytettäväksi ideointilomakkeet, joissa oli valmiina muutamia apukysymyksiä sekä tilaa vapaalle sanalle (Liite 1). Paikan päällä keskustelimme aiheesta, heitimme kehittämistyöhön uusia ideoita ja ajatuksia koskien mm. tulevaa materiaalia. Ideariihen aikana tein myös muistiinpanoja. Sain ideariihestä ja tiimeissä täytetyistä ideointilomakkeista runsaasti hyviä ideoita, materiaalityökaluja ja muita ajatuksia kirjattua itselleni ylös kehittämistyötäni varten. Näiden avulla pystyin kehittämään juuri tiimien tarpeisiin soveltuvia materiaaleja ja harjoitteita, joita oli käytäntöön kaivattu.

Näiden lisäksi hyödynsin kehittämistyötäni varten aiheen aiempaa tietoa. Keskustelin usein kehittämistyöni aiheesta yksikkömme kasvattajien kanssa, jotka olivat ottaneet materiaalia koekäyttöön lasten kanssa Unipoluilleen. He kertoivat kokemuksiaan materiaaleista ja antoivat palautetta mm. materiaalien monipuolisuudesta, Unipolku materiaalikaapin sisällön selkeydestä, harjoitteiden vaativuustasoista ja materiaalien houkuttelevuudesta. Annoin lisäksi jokaiseen ryhmään, joissa oli kohderyhmään sopivan ikäisiä lapsia toiset ideointilomakkeet (Liite 2), joissa selvitin kehittämistyöhöni erinäisiä tärkeitä seikkoja, jotta tulisi koko tiimin näkemys ja mielipiteet esille. Näiden avulla kehitin materiaalia entistäkin monipuolisemmaksi.

Ilmoitin kehittämistyöhöni liittyvistä asioista aina toimeksiantajalleni, joka ilmoitti ennen pedagogista tiimiä aiheen olevan asialistalla. Kävimme usein yksikkömme työntekijöiden kanssa kehittämistyöni aiheesta keskusteluja eri tilanteissa. Tällä tavoin otin muutkin mukaan ideointiin ja suunnitteluun ja varmistan heidän mielenkiintonsa kehittämistyötäni kohtaan. Työyhteisömme jäsenet tuntuivat olevan kiinnostuneita kehittämistyöstäni ja sen etenemisestä. Kokonaisuudessaan tiedonkeruu vaihe tuotti menetelmiseen tärkeää tietoa, mitä toiveita oli ja millaista materiaalia kaivattiin käyttöön.

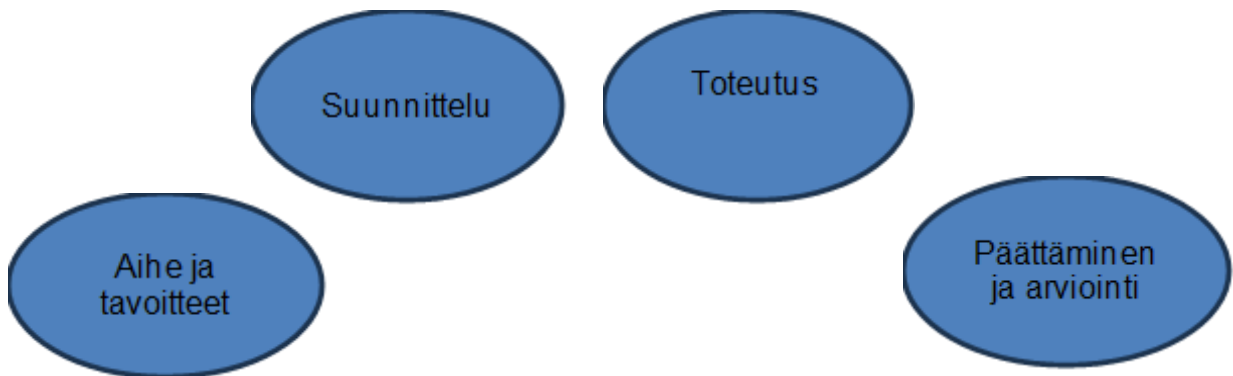
4.2 Kehittämistyön eteneminen



Kuvio 1. Kehittämistyön vaiheet

Kehittämistyön ensimmäiseen vaiheeseen syksyllä 2024 kuului kehittämistyön aiheen vastaanottaminen toimeksiantajalta ja yhteistyön aloittaminen hänen kanssaan. Yhdessä toimeksiantajan kanssa mietimme aiheen virallista nimeä ja rajasin aiheen kehittämistyölle sekä teimme yhdessä opinnäytetyön sopimuksen. Aiheen rajauksen ja sopimuksen teon jälkeen aloin työstämään opinnäytetyön suunnitelmaa, keräämällä teoriapohjaa eri lähteistä, perehtyen laajasti aihetta koskevaan kirjallisuuteen sekä aiempiin tutkimuksiin. Opinnäytetyön suunnitelman kirjoittaminen alkoi ja valmiin suunnitelman palautin marraskuun 2024 lopulla. Ennen palautusta olin yhteydessä ohjaavaan opettajaani muutamia kertoja. Suunnitelman palautuksen jälkeen tiedonkeruu kehittämistyötä varten jatkui.

Talvella 2024–2025 tiedonkeruu ja yhteistyö toimeksiantajan kanssa jatkui. Teoreettinen tietoperusta oli jo hahmottunut pidemmälle, opinnäytetyö alkoi rakentumaan suunnitelmarungon ympärille ja kirjoittaminen jatkui. Järjestin suunnitelman mukaisesti työyksikössämme kasvattajien yhteisen ideariihen pedagogisessa tiimissä, tein havainnointia, muistiinpanoja ja jaoimme tärkeitä ajatuksia toistemme kanssa työyksikössämme. Hyviksi havaittujen ja juuri omaa kehittämistyötäni tukevien kehittämismenetelmien myötä sain kehitettyä työtäni entistäkin monipuolisemmaksi. Keväällä 2025 kehittämistyöni ja tuotokseni olivat siinä vaiheessa, että olin kirjoittanut loppuraportin, koonnut tuotokseni valmiiksi ja palautin opinnäytetyöni tarkistettavaksi sekä arvioitavaksi. Aloin valmistautumaan kypsyysnäytteen kirjoittamiseen.



Kuvio 2. Kehittämistyön eteneminen

4.3 Yhteistyö toimeksiantajan ja työyhteisön kanssa

Tein koko kehittämistyöni ajan tiivistä yhteistyötä toimeksiantajani kanssa sekä työyhteisömme eri työntekijöiden ja tiimien kanssa. Kehittämistyöni aiheesta, tulevasta tuotoksesta ja edistymisestä käytiin useita keskusteluita niin pedagogisissa tiimeissä, talon palavereissa kuin kahvitauoillakin. Kyselin aktiivisesti palautetta niin suullisesti kuin kirjallisestikin. Yksikkömme varhaiskasvattajat olivat selkeästi kiinnostuneita kehittämistyöstäni. Kirjoitin aktiivisesti kehittämistyöni aikana päiväkirjaa, joiden muistiinpanoihin ja dokumentteihin oli aina helppoa palata kirjoitustyön etenemisessä.

Toimeksiantajani kanssa tapasimme useita kertoja. Tapaamisissa kävimme mm. läpi työni aikataulua ja edistymistä. Yhteistyö toimeksiantajan kanssa oli helppoa ja luontevaa. Sain hyvin vapaasti suunnitella, toteuttaa ja edistää kehittämistyötäni. Omalla työpaikalla oli helppoa tehdä kehittämistyötä, tehdä yhteistyötä ja havainnoiteja sekä aikatauluttaa omaa toimintaansa. Erityisesti tuotosta oli todella motivoivaa tehdä, kun sai positiivista palautetta työstään sekä näki jatkuvasti oman työnsä jäljen. Parhain palaute on ollut se, että materiaali on otettu käyttöön.

4.4 Kehittämistyön tuotos

Kehittämistyöni tuotoksena kokosin työpaikalleni Unipolku-menetelmään liittyvän pedagogisen materiaalin erikseen toimeksiantajan ja työyhteisön kanssa sovittuun kaappiin, johon keräsin teemoittain erilaisia toimintoja ja harjoitteita. Materiaaleihin valmistui hahmottamisen, kielellisten ja numeraalisten harjoitteiden lisäksi myös aisteihin, suujumppaan, tunteisiin, käsitteisiin ja rentoutumiseen liittyviä harjoitteita ja niiden materiaaleja. Esimerkiksi motorisissa harjoitteissa pallon kopittelua, tasapainottelua hernepussien kanssa, ruutuhyppeilyä muotopaloilla tai suujumppana höyhenen puhaltamista niin, ettei höyhenen putoaisi, höyhenen puhaltamista maaliviivalta toiselle ja pillillä veteen kuplien puhaltamista. Näistä on kuvia tarkemmin kehittämistyöni ohessa. Kaikki materiaalit mitä eri harjoitteissa tulee tarvitsemaan, löytyy näppärästi aina kaapista selkeästi nimikoituina.

Etsin ja keräsin erilaisia harjoitteita mm. Pinterestin, Oppi ja Ilo, Papunetin ja Väriinaintien sivustoilta sekä lisäksi itse kirjoittaen ja keksien. Harjoitteet on mietitty vuosikellon, vasun tavoitteiden sekä työyhteisön toiveiden mukaisesti. Kokosin, muokkasin, tulostin sekä lopuksi vielä laminoin harjoitteet ja kirjalliset materiaalit, jotta ne ovat pitkään säilyviä ja käyttöä kestäviä. Nimikoin sekä järjestin kirjalliset materiaalit kansioihin ja purkkeihin esille, jotta ne ovat helppoja löytää ja ottaa juuri omaan käyttöön sopivat harjoitteet kaapista mukaan. Erilliseen laatikkoon keräsin erilaisia liikuntavälineitä, kuten palloja, kuminauhoja, hernepusseja, muotopaloja ja liikuntanoppia, joita tarvittaisiin motorisissa harjoitteissa. Suujumppaharjoitteita varten keräsin omaan laatikkoon harjoitteiden lisäksi niiden toteuttamiseen tarvittavia höyheniä ja pillejä. Tein materiaalikaapista ja sen sisällöstä mahdollisimman motivoivan ja houkuttelevan sekä työyksikön ja tiimien tarpeita ja toiveita vastaavan. Kaapissa on ohjeet materiaaleihin ja yhteiset käyttömukavuutta koskevat säännöt myös niiden käyttäjille.

Valmis menetelmä on materiaaleineen päiväkodissa jokaisen ryhmän saatavilla ja käytettävissä, mutta pääsääntöisesti harjoitteet ja materiaalit ovat suunnattu ryhmille, joissa on yli 3-vuotiaita lapsia. Yksikön henkilökunta voi itse päättää, miten materiaalia hyödyntää parhaiten juuri omassa työssään ja ryhmässään. Useimmilla ryhmistä on sama harjoite käytössä koko viikon ajan, jotta lapsen osaamisen ja edistyksen havainnoi parhaiten. Ryhmän opettajan vastuulla on toiminnan suunnittelu ja koko tiimi toteuttaa sitä, harjoitteiden jaksotusta omaan toimintaan sopivaksi voikin miettiä pidemmälle aika välille ja tehdä havainnointia sekä arviointia sen pohjalta. Jokainen tiimi yhdessä tiiminjäsenten kanssa miettii runkoa Unipolkujensa sisällölle pidemmäksi aikaa, jolloin harjoitteiden ja materiaalien hakeminen ja käyttö selkiytyisi omalle ryhmälle sopivaksi. Kehittämistyö toteutuu parhaiten, kun työyhteisön saa aktivoitua ja motivoitua ottamaan työmenetelmän itselleen luontevaksi työtavaksi.



Kuva 1. Ohjeet, säännöt ja sisältöä materiaalikaapin ovesa

Kuva 2. Unipolku-materiaalikaappi kokonaisuudessaan



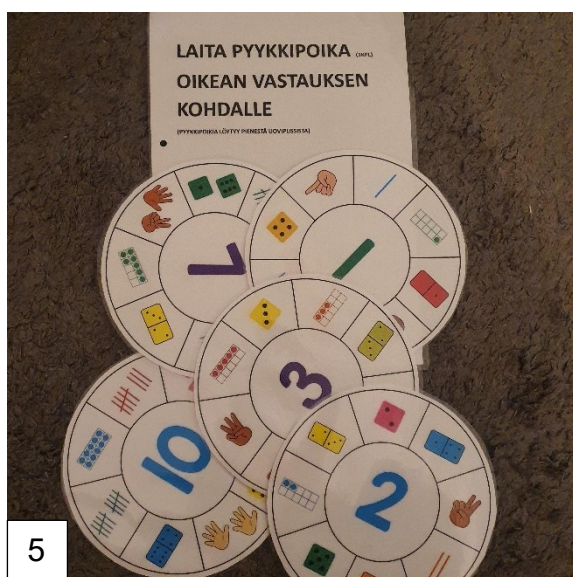
3



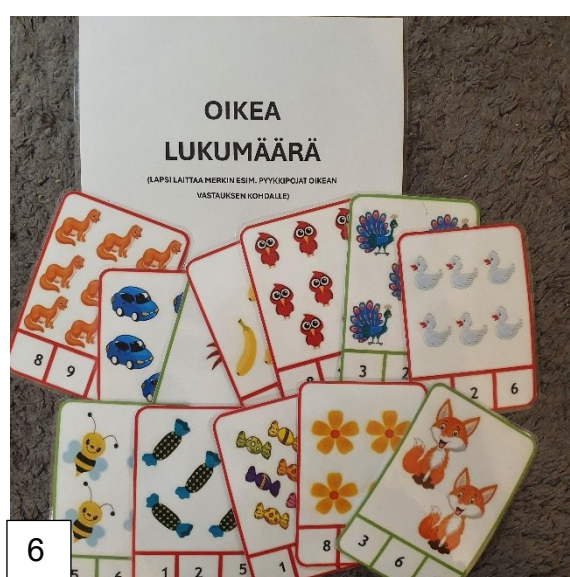
4

Kuva 3. Selkeää nimikointia materiaaleissa

Kuva 4. Selkeää nimikointia materiaaleissa



5



6

Kuva 5. Numeraalisia/lukumäärä harjoitteita

Kuva 6. Numeraalisia/lukumäärä harjoitteita



7



8

Kuva 7. Rakenna mallin mukaan. Hahmottamisen harjoitteita.

Kuva 8. Mikä kuvassa hassusti? – kortit. Kielellisiä harjoitteita.



9



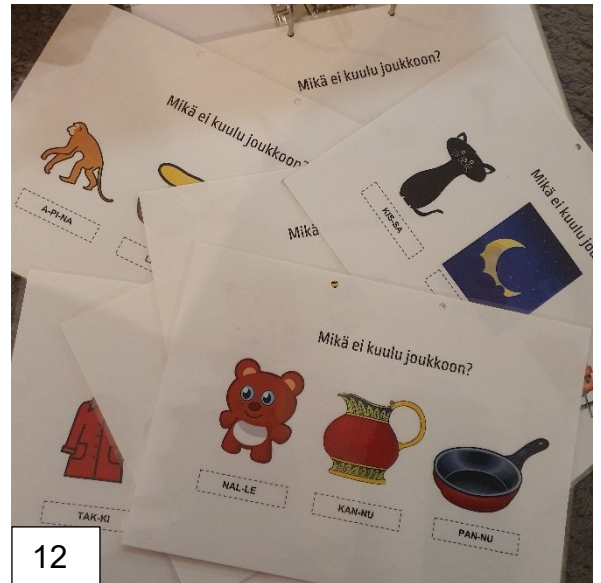
10

Kuva 9. Erilaisia, monipuolisia harjoitteita

Kuva 10. Suujumppa harjoitteita ja materiaaleja



11



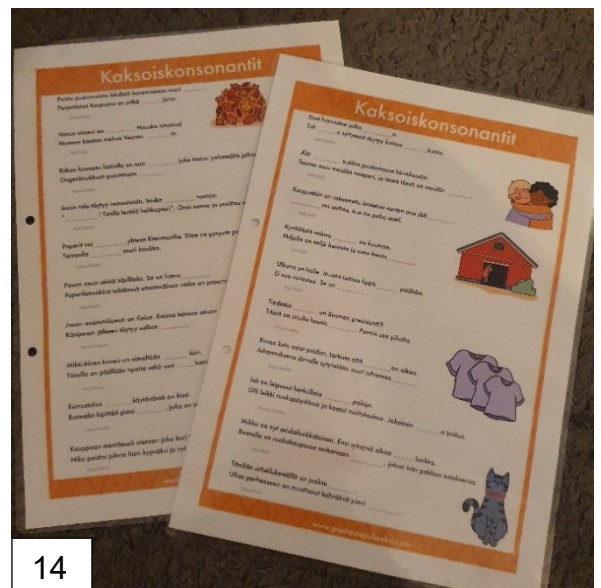
12

Kuva 11. Mitä kuvassa tapahtuu? Kielellisiä harjoitteita

Kuva 12. Mikä ei kuulu joukkoon? Riimit. Kielellisiä harjoitteita



13



14

Kuva 13. Jooga – kortit. Liikkuvuutta ja motoriikkaa

Kuva 14. Kaksoiskonsonantit. Kielellisiä harjoitteita

5 Kehittämistyön arviointi

5.1 Tuotoksen arviointi

Kehittämistyöni tavoitteena oli kehittää työmenetelmä ja materiaalit, joiden avulla kasvattajan on helppoa ja luontevaa tehdä yksilöllistä havainnointia lapsista ja heidän taidoistaan sekä hyödyntää näitä havaintoja toiminnan suunnitteluissa. Tällaisen työmenetelmän tarve oli noussut tarpeelliseksi ja ajankohtaiseksi toimeksiantajallani.

Tuotos vastasi toimeksiantajani sekä työyksikköni tarvetta. Olin myös itse erittäin tyytyväinen kehittämistyöni tuotokseen. Se vastasi suunnitelman mukaiseen tietoperustaan ja toimi käytännössä juuri niin, kuin työyhteisön ja toimeksiantajan tarve oli ollut. Tuotoksen materiaalien ja menetelmän avulla saa tehtyä hyvin yksilöllistä lapsen havainnointia ja sen käyttöön ottaminen ryhmän arkeen on koettu luontevaksi. Erityisesti materiaalien selkeä esillepano, houkuttelevuus, nimeäminen ja niiden runsaus saivat kiitosta.

Unipolku-materiaali ja työmenetelmä ovat jo tälläkin hetkellä juurtuneet yksikön sisällä hyvin yhdeksi arjen työtä helpottavaksi käytännöksi yli 3-vuotiaiden ryhmissä. Ennen kehittämistyötäni Unipolku-menetelmä oli osittain jo käytössä, mutta yhteistä materiaalia yksikössämme ei ollut. Jokainen ryhmä teki omanlaisiaan harjoitteita omilla materiaaleillaan, mitä ryhmissä sattui olemaan. Nyt uusien materiaalien sekä materiaalien selkeän yhteisen paikan myötä menetelmän on koettu olevan tarpeellinen ja toiminnan suunnittelua helpottava menetelmä heppoudessaan. Menetelmän ja harjoitteiden avulla on helppoa kohdata jokainen lapsi yksilöllisesti ja havainnoida juuri hänen taitojaan ikätason mukaisesti tietyillä osa-alueilla. Käyttäjien ja toimeksiantajan palautteet ovat olleet positiivisia.

Tuotoksen ja sen materiaalien jatkojalostaminen on helppoa, kansioihin ja materiaalikaappiin on helppoa lisätä tarpeen tullen uutta materiaalia jatkossakin. Materiaalit ovat uudistettavissa ja muokattavissa aina talon ja ryhmien tarpeiden

mukaisiksi. Selkeä nimikointi ja esillepano helpottaa uusienkin materiaalien lisäämistä oikeille paikoilleen.

5.2 Toteutuksen arviointi

Kehittämistyöni alkuaikoina perehdyin ammattikorkeakoulun opinnäytetyön eettisiin suosituksiin (Arene 2019), joita kunnioitten olen kehittämistyöni tehnyt. Alussa solmimme toimeksiantajani kanssa tarvittavat sopimukset, mietimme tavoitteet ja aikatauluja. Aiheeseen laajasti perehtyminen ja hyvin, omaa työtä tukevien kehitysmenetelmien valitsemisen jälkeen työstä alkoi muodostumaan tarvetta vastaava tuotos. Omaan työhöni tarvittavia lähteitä olen itse referoinut ja liittänyt tekstiini teoriaksi.

Kehittämismenetelmäni olivat tietoa antavia ja työtä ajatellen erittäin tärkeitä. Ilman näitä palautteita, yhteisiä kasvattajien välisiä keskusteluita ja yhdessä ideointia en olisi saanut kehittämistyöni tuotoksesta juuri toiveiden ja tarpeiden mukaista. Löysin myös mielestäni hyviä lähteitä ja aiempaa tietoa teoriaosuuteen. Koin tärkeäksi osalistaa työyksikkömme jäseniä mukaan kehittämistyöhöni, sillä he tulevat olemaan niitä, jotka myös käyttävät menetelmää materiaaleineen. Koin, että samalla työyhteisömme yhteisöllisyys vahvistui yhteisellä projektilla, kun tiimit saivat päästä vaikuttamaan asioihin.

Työni kehittämismenetelmät olivat tätä työtä ajatellen juuri sopivat; havainnointi harjoitteiden käytännössä, yhteiset keskustelut tarpeista ja toiveista sekä yhteinen ideariihi. Näistä sain arvokasta ja tarpeellista tietoa kehittämistyöni tekemiseen ja materiaalien (tuotoksen) valmistamiseen. Näiden menetelmien avulla pääsin lähelle todellista tarvetta ja loin keskustelua kehittämistyön aiheen ympärille, jotta jokainen pääsi jotenkin vaikuttamaan.

Prosessi edistyi kokonaisuudessaan aikataulun mukaisesti. Saavutin kaikki vaiheet ja toimin kehittämistyössäni määrätietoisesti kohti sen valmistumista. Kehittämismenetelmät toivat arvokasta tietoa kehittämistyöni etenemisen ja valmistumisen eteen ja koin ne aiheellisiksi sekä riittäviksi omaa työni aihetta

mieltien. Tein jokaisessa vaiheessa jatkuvaa arviointia. Kehittämistyöni toteuttaminen sujui siis omien tavoitteiden mukaisesti.

Kehittämistyötä tehdessäni olen toiminut varhaiskasvattajan ammattieettisten periaatteiden (JHL 2022) mukaisesti. Työni on alusta loppuun saakka kehittänyt omaa ammatillista osaamistani ja olen samalla päässyt luomaan myös uutta työtapaa meille kaikille kasvattajille työyhteisössämme. Se siis on luonut samalla toteutuessaan hyvää työilmapiiriä ja jokaisen osaamista sekä ammattitaitoa arvostetaan. Lapset ovat päässeet kehittämistyössäni päärooliin, sillä menetelmän avulla heidän yksilöllinen sekä tasa-arvoinen kohtaaminen toteutuu ja heidän valintojaan kunnioitetaan iän ja kehitystason mukaisesti. Jokainen Unipolku-harjoite tukee lapsen kasvua ja kehitystä.

Koen, että kehittämistyöni etenemisessä ja tekemisessä oli suuri apu siitä, että sain tehdä sen juuri omalle työpaikalleni. Näin aktiivinen palautteiden saanti, yhdessä pohtiminen, havainnointi ja tuotoksen kehittäminen sujuivat joustavasti oman työn ohessa verraten, jos olisin tehnyt kehittämistyötä ulkopuoliselle toimeksiantajalle. Palautteiden saanti ja kysyminen olivat helppoa tutulta työyhteisöltä ja koin, että palautteet annettiin työyhteisöltä asianmukaisesti. Sekin oli ehkä enemmän etu kuin haitta, verraten ulkopuoliseen toimeksiantajaan ja työyhteisöön.

5.3 Ammatillinen kehittyminen

Kehittämistyötäni aloittaessa olin työskennellyt varhaiskasvatuksessa jo reilun 18 vuoden ajan ja työskentelin koko sosionomiopintojen ajan. Koen, että aiempi kokemukseni ja osaamiseni varhaiskasvatuksesta tukivat ja auttoivat oppimisessäni ja ammatillisessa kehittymisessäni sekä siitä oli myös merkittävää hyötyä kehittämistyössäni. Kehittämistyön tekeminen on ollut motivoivaa ja opettavaista ajatellen tulevaan ammattiani varhaiskasvatuksen sosionomina.

Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit (SOAMK 2023) sisältyvät myös laajasti kehittämistyöni sisältöön ja pohdin jatkuvasti prosessin aikana niitä,

miten ne täytyisivät osa-alueilla. Erityisesti tässä kehittämistyössä näkyivät työyhteisö-, asiakastyön-, eettinen- ja kehittämistyön osaaminen sekä tietysti lapsen yksilöllinen kohtaaminen.

Omalta työpaikalta ja työelämästä saatu kehittämistyön aihe tukee omaa ammatillista kasvuani. On tullut pohdittua paljon syvemmin ammatillista sanastoa, kuten toiminnan suunnitelmien, toteutuksen ja arvioinnin sekä havainnoinnin merkitystä sekä tärkeyttä kasvatustyössä. Kehittämistyöni myötä tuli myös ajateltua enemmän sitä, miten helposti saa kohdattua lapsen yksilöllisesti ja tehtyä toiminnan suunnittelua varten tärkeää systemaattista havainnointia lapsesta ja lapsen taidoista. Koko prosessin ajan mietin asioita varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvan kannalta, millainen rooli minulla olisi tiimissä ja millaisiin asioihin näissä havainnoinneissa ja yksilöllisissä kohtaamisissa tulisi kiinnittää huomiota sekä miten niitä tietoja hyödyntäisin juuri omassa työssäni.

Kehittämistyöni tukee myös ajatusta siitä, miten oman työn sekä uusien työtapojen kehittäminen tukee omaa työtä, yhdessä pohtiminen ja muu yhteistyö työyhteisössä edistää tiimityötaitoja, luo yhteisöllisyyttä ja huomioi jokaisen taidot ja vahvuudet. Nämäkin asiat ovat juuri iso osa varhaiskasvatuksen sosionomin työnkuvaa. Laadukkaat pedagogiset materiaalit, kuten tässäkin kehittämistyössä valmistetut materiaalit tukevat oman työn tekemistä ja helpottavat paljon tärkeää lapsen päivittäistä yksilöllistä kohtaamista. Jos omalla työpaikalla ei ole tarpeeksi tarvittavaa materiaalia, on sitä hyvä luoda ja tuoda jokaisen työyhteisön jäsenen käytettäväksi, yhteinen materiaali ja hyväksi havaitut toimintatavat sujuvoittavat arkea.

Lähteet

Ahonen, L. 2017. Vasun käyttöopas. Jyväskylä: PS-kustannus.

Amus, G. 2013. An alternative journey into forest kinderkartens and the Reggio Emilia approach. Teoksessa Helenius, A. & Lummelahki, L. 2018. Varhaiskasvatusperusteita. Helsinki: BoD – Books on Demand.

Arene ry. 2019. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Ammattikorkeakoulujen opinnäytetöiden eettiset suositukset. Viitattu 8.4.2025. www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2025/AMMATTIKORKEAKOULUJEN%20OPINNÄYTE%20TÖIDEN%20EETTISET%20SUOSITUKSET%202025.pdf? t=1739803988

Arene ry. 2017. Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto. Työryhmän selvitys sosiaalialan tilanteesta ja kehityksestä - raportti. Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämän kaaren. Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä. Sosionomit varhaiskasvatuksessa. Arene: Helsinki. Viitattu 21.11.2024. www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf

Hakala, J. T. 2024. Laadullisen tutkimuksen ABC. Gaudeamus.

Helenius, A. & Lummelahki, L. 2018. Varhaiskasvatus perusteita. Helsinki: BoD – Books on Demand.

Hirsjärvi, S; Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hujala, T. & Turja, L. (toim.) 2020. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 5. uud. painos. Jyväskylä: PS-kustannus.

JHL. Julkisten ja hyvinvointialojen liitto. 2022. Varhaiskasvatuksen ammattilaisen opas. Viitattu 9.4.2025.

www.jhl.fi/app/uploads/2023/03/Varhaiskasvatus-2022.pdf

Jones, J. 2004. Framing the assessment discussion. Young Children. Journal of the National Association for the Education of Young Children. Teoksessa Heikka, J., Hujala, E. & Turja, L. Arvioinnista opiksi – havainnointi, arviointi ja suunnittelu varhaispedagogiikassa. 2009. Helsinki: Multiprint Oy.

Järvinen, M.; Laine, A. & Hellman-Suominen, K. 2009. Varhaiskasvatusta ammattitaidolla. Helsinki: Kirjapaja.

Kangasalan kaupunki. 2024. Vatialan päiväkoti. Viitattu 6.11.2024.

www.kangasala.fi/varhaiskasvatus-ja-opetus/varhaiskasvatus/kunnallinen-varhaiskasvatus/paivakodit/vatialan-paivakoti/

Kangasalan kaupunki. 2024. Yksikön toiminta- ja vuosisuunnitelma 2024–2025.

Vatialan päiväkoti. Viitattu 22.11.2024. www.kangasala.fi/wp-content/uploads/2024/10/vatialan-pk-toimintasuunnitelma-2024-2025-1.pdf

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. (Karvi). 2024. Arvioinnit.

Varhaiskasvatus. Valssi-varhaiskasvatuksen laadunarviointijärjestelmä – yleistä tietoa Valssista. Viitattu 19.11.2024.

www.karvi.fi/fi/arvioinnit/varhaiskasvatus/valssi-varhaiskasvatuksen-laadunarviointijarjestelma/yleista-tietoa-valssista

Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.

OPH. Opetushallitus. 2022. Määräykset ja ohjeet 2022:2a.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Viitattu 17.10.2024.

www.oph.fi/sites/default/files/documents/Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2022_1.pdf

Nivala, E. & Rynänen, S. 2020. Sosiaalipedagogiikka – kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 3. painos. Gaudeamus.

Opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) julkaisuja 2021:33. Varhaiskasvatuksen koulutusten kehittämissuosituksen toimeenpanosuunnitelma. Viitattu: 21.11.2024.

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/163293/OKM_2021_33.pdf

Raatikainen, E., Rauhala, A.L., & Mäenpää, S. 2017. Qualified empathy – a key element for an empowerment professional- sosiaalipedagoginen aikakauskirja, vuosikirja 2017, 113–121. Teoksessa Nivala, E. & Rynänen, S. Sosiaalipedagogiikka - kohti inhimillisempää yhteiskuntaa. 2020. 3. painos. Gaudeamus.

Ranta, S. 2022. Kasvun juuret – miten tukea lapsen oppimista ja hyvinvointia? Jyväskylä: PS-kustannus.

Ritakorpi, K; Holmikari, J; Jalasmäki, H. & Kukkonen, S. (toim.) 2023.

Ammattina varhaiskasvatuksen sosionomi. Laurea AMK. Viitattu 12.4.2025.

www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/792700/Laurea%20Julkaisut%202024.pdf?sequence=2

Salonen, K.; Eloranta, S.; Hautala, T. & Kinos, S. 2017. Kehittämistoiminta ja kehittämisen menetelmiä ammatillisessa korkeakoulutuksessa. Turun ammattikorkeakoulun oppimateriaaleja 108. Tampere: Suomen Yliopistopaino Oy.

SOAMK. Varhaiskasvatuksen sosionomin kompetenssit 2023. Viitattu. 7.11.2024. www.sosiaalialanamkverkosto.fi/wp-content/uploads/2023/12/Varhaiskasvatuksen-sosionomikompetenssit-2023.pdf

Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540

Vilka, H. 2021. Näin onnistut opinnäytetyössä, ratkaisut tutkimuksen umpikujiin. Jyväskylä: PS-kustannus.

Liite 1. Ensimmäisen ideointilomakkeen kysymykset

(Ideointilomakkeen kysymykset yli 3 v. ryhmien tiimeille ennen materiaalien käyttöönottoa)

- Onko Unipolku-menetelmä ryhmissänne tällä hetkellä käytössä?
- Onko se päivittäin käytössä vai silloin tällöin?
- Mistä saatte ideat, mitä Unipoluilla toteutetaan harjoitteina?
- Millaista Unipolku-materiaalia kaipaatte toimintaanne, muut toiveet Unipolkua koskien?
- Teettekö havainnointia, kun lapset tekevät harjoitteita Unipolulla? Millä tavoin? Kirjaatteko ne ylös?
- Unipolun ja lasten havainnointien jälkeen, hyödynnättekö jotenkin havainnoitejanne toiminnan suunnittelussa? Millä tapaa?

Liite 2. Toisen ideointilomakkeen kysymykset

(Toisen ideointilomakkeen kysymykset yli 3 v. ryhmien tiimeille, kun materiaali oli kerätty kaappiin ja harjoitteet olleet ryhmillä kokeiltavissa).

- Olivatko harjoitteet ja materiaalit monipuolisia ja motivoivia?
- Puuttuiko jotain olennaista, jos puuttui niin mitä?
- Toivoisitko vielä jotain materiaalia lisää? Millaisia?
- Olivatko kaikki nimikoitu ja merkitty selkeästi, helposti löydettävissä?
- Olivatko harjoitteet liian helppoja/vaikeita?
- Oliko lasta helppoa havainnoida harjoitteita tehdessä?
- Muuta mielipidettä/palautetta?